

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
20 Decembre st. v.
1 Ianuarie st. n.

Ese in fie-care duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 85.

ANUL XVII.
1881.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe ' de an 5 fl.; pe ' de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Nicolae Gogol.

Numele acesta nu este necunoscut nici publicului românesc. Portătorul lui a fost un scriitor rus, unul din cei mai cunoscuți, după Pușkin și Turgenief. Între altele el a scris și o comedie în 5 acte: „Revisorul general“, care s'a jucat și în teatrul național din București, localisată de dl Petru Grădișteanu, carele apoi a publicat-o în „Revista Contimporană“, redactată de dsa în București.

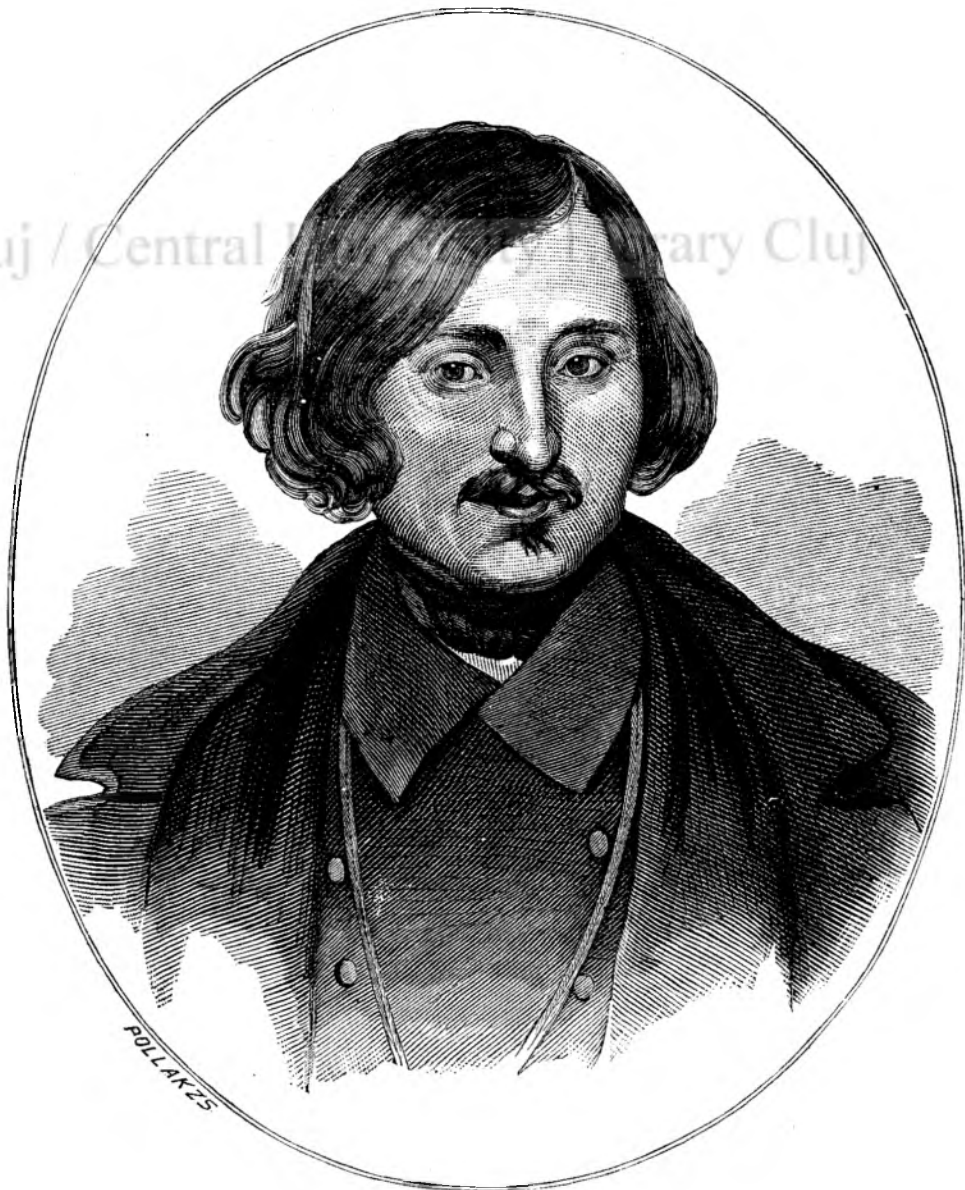
Nicolae Gogol Vasilieviciu s'a născut la 1 aprilie 1809. Ca student n'a escelat, a fost mediocru și a terminat cursul studiilor sale numai ca din grație.

Apoi a fost aplicat și ca amplotiat la minister; însă nici acolo n'a făcut vr'un progres mai mare, și nu peste mult ș-a părăsit postul.

Într'aceste a pășit pe cariera literară. A scris mai multe piese, narațiuni și alte lucrări, cari au fost din ce în ce mai bine primite de cătră publicul rusesc. Între toate piesele lui, cea mai renumită este „Revisorul“, despre care vorbirăm deja.

Însă piesa această a făcut efect rău în unele cercuri mai înalte, căci în ea s'a făcut ridiculă o persoană de guvernător. Această a supărat pe Gogol, ș-a părăsit patria și a petrecut timpul cel mai

mult la Roma. Acolo a trăit, ocupându-se de literatură, dar slăbind din ce în ce atât în corp, cât și în spirit. Apoi, rentors la Moscva, muri la 4 martie 1852.

Nicolae Gogol.

V o l u n t a r u l .

— Novelă originală. —

(Urmare.)

Esclamări bucuröse se amestecară, și cunoștința se făcu așa cordială, cum în alte împregjurări nici după ani nu putea fi. Situațiunea voluntarului ce pornise a-i fi fatală, se schimbăse cu tot. Eră încântat de asta fericită întâmplare, ce-l apropiase de un mărgăritar prețios.

Lena eră și acum după cum o judecase la întâia vedere, adecu : o natură curată și nemăestrită. Învăția românească așa neș și drăgălaș, cât își sta mintea loc și numai simțai tăisul subțire al unui umor inocent. Cu viu interes și cu șăgalnice sărituri aduse pe Iancu în vorbă despre viața studentescă, de inginerarea stradedelor, și baluri mascate, cât bietul de el mai sê-și përdă firul. Dela o vreme i venise a crede : aș că fusese fêta odată un sburdant student, ori că posedă darul a ceti pëcatele îngropate în noroiul inimei.

I-ar fi plăcut de ea, de nu găsiă că sub veselia ei eră un fundament de seriositate. Îl ademenise de o parte, în cealalta însă sta de o postă. Nu-i plăcea lui cu capul severa privire cu care întimpină galantele frase a lescionului seu bogat. Prin asta eșise în mai multe rënduri din concept, cu tôte că cfoenise cu ea un păhărel de bună împrieteniire.

Conversase el de mii de ori cu femei, adevërat cu femei de alt soi. El însă de mult aderă credinței, că : între femei nu este diferință.

Începu a se desamăgi încâtva, și a luă pe Lena drept excepție în vastele sale cunoștințe, devenise însă nendestulat cu sine, și cu stângăcia ce-l cuprinse.

Nendestularea o simți un dărab de vreme, mai cu sêmă aducându-ș în minte nesocotitul seu traiu, și jertfele ce-i aduseră părinții, spre a-și vedé și ei fala lor făptuită, în un fiu de laudă.

Nopti întregi s'a căit de ce-a făcut, căci chipul curat al unei fete începuse a-l rușină pentru pëcătosa neglijare a studiării sale.

Ea nu eră frumoșă, nu cu grații, dar cu inimă, avea o cultură și harnicie, adevërat femeiescă. Românul numeșce asemenea ființe : „Și de rugă, și de fugă“.

Părintele ei eră ampioiat, om ajuns la postul înalt cu față curată, prin șeiințe și diligență, și nu cu lingușiri și tradări. Sânt mulți de aceia, cari asemenea hornarilor suiti în vërful mai înalt, se pomenesc negri și mângiți ca vai de ei ; între acestia însă nu se numără Stroiescu.

Inteligent și de un caracter probat, el remase și ca ofician, român cu trup și consciință, ținând sfântă moștenirea părinților sei. Casa lui eră onorată de o potrivă, de români și străini. Avea o soție model, și amândoi plantară tôte virtuțile în copila lor, care mai adause cu abundență talente și-o pricepere sănëtösă.

Se învățiau apoi în asta familie candidații de insurăciune, mai cu sêmă de aceia din vremile nôtstre, ce întrebă : câtă-i zestrea ? Căci după cununie, și iubirea o sê viă.

Dar sê lăsăm, bagsêmă așa-i legea pe la noi, numai zestrea înainte, ier iubirea mai apoi ! A uitat lumea, că iubirea nu mai vine nici odată, unde dintre două inimi, una-i marfă cumpërata.

Însă Lena și în asta avea un ager instinct, pricepea multe din tainele altora. De mărit nu portă grige, se bucură de juneța ei ca flôrea desmerdată de bôrele unei primăveri.

Bietul Iancu s'ar fi și învățit pe lângă ea, nu sciea însă de ce-i lipsiă curăgiul. Se interesă de ea foc,

simțiă asta totdeuna când zăriă pe câte un tiner frângându-se cu dorinți flăcăröse pe lângă ea.

Fêta deh ! ca fetele — își petrecea și cu unul și cu altul, măcar că dușman nu putea spune, sê fie îndreptățit ea pe care-va la nădejdi de viitor.

Dar asta tocmai supëra pe Iancu. Cu un rival o luă el la luptă, cu toți însă nu putea. Apoi îl mai bol-diă pe el grozav, că fêta nu pre punea mult preț pe paradările și complimentele lui. Odată, trebuia el numai a se arêta, a vedé și-a învinge, întocmai ca Cesar. Acum însă se sucise frunđa.

De când a eșit dragostea, s'a redicat nebuniile în sute și mii, căci dragostea de când e a fost curat un fel de bolă, ce pune și pe cel mai înțelept cu crierul sub talpă.

Iancu tot vru a-și descoperi fetei taina, însă când el fu pricea, căci curăgiul i lipsiă desevërșit. Pâdea ori ce privilegii, i tăia chiar drumul unde numai putea : dar cîdat, lucrul rêmase tot neisprăvit, și fêta rêmase nepăsătore ca mai înainte.

Dela o vreme jignit până la rerunchi, își propuse a se suci altcum. Eră vederat, că nu-l despretuia, dar încă nici nu-l prețuia. Pôte că una din galantele aventuri a trecutului seu ajunse la urechile ei, destul, el, făcu o programă, după care ținându-se voiă a o silii chiar, sê gândescă mai bine despre el.

Începu a se arêta din o parte contraria. Cu lumea întregă eră vesel și nesfuit, cu Lena însă se făcea de nu mut, dar cumpeniă vorba în dece cumpene. În prevenirile sale eră esemplar, însă ce făcea, portă nespusul timbru al unei ceremonii ghețöse.

Asta ținū atata, cât începură a măcăi toți capul. De eră la o petrecere, toura întâi eră a trei Lena, mai mult cu ea nici un pas. De eră o întâlnire, pe ea o salută mai profund, însă și mai măsurat. Devenise de o ciudată picanterie, așa, cât fêta ensaș începū a fi prinsă de mirare, căci se sciea a nu-l fi ofensat cu nimica.

*

La ospitala mész a pretorului numai arare ori se întemplă a nu fi un cerc întreg de ôșpeți. Pe sêra de mâne erau invitați numai prieteni bërtrani, familia din comuna vecină cu a cărei fiică crescuse Lena, și voluntarul Iancu Radu.

Fatalitatea, ca tôte fatalitățile voi chiar pe atunci sê bolnăvescă pe fidelul Ninu, când veni ordin că ultimul manevru de două zile, va fi pe un hotar mai strategie îndepărtat, cale de o fugă bună.

Voluntarul își munci crierii, isbutind a veni sub ascuns pe un cal, câștigat în schimbul unui sdravên bacșis. Dece ôre și jumătate sunară, când ajunse sburat de sudori în cvartirul seu, și când cu condeiu grăbit scrise un bilet de încunoșcințare, dômnei Stroiescu.

„Putzerul“ substitut, un neamț în trei dogi, îl duse iute aducând scirea : că „Dnul Freiter“ va fi primit cu bucurie la portă.

Se miră Iancu de ast caprițiu, socotiă însă, că e vr'o glumă din partea Lenei și-a prietenei ei Veta.

Sêra eră întunecôsă de norii ce se resboiau, un durduit prevestiă apropiarea furtunii, dar agerul ochiu al junelui vëdū bine, cum din cotul porței, se desfăcu o figură femeiescă, venind pe vërful degetelor spre el.

— Pst ! — șopti ea, călăuzându-l înlăuntru pe cele șese trepte, ce dau spre odăi. Coridorul avea lampa stinsă, abiă putū bietul recunôșce în conducătorea sa pe bucătarésa Safta, o fetică brezdată de vre-o patru-deci de primăveri.

— E bine, spune-mi ce are sê fie asta ? — întrebă voluntarul uimit.

— Pentru Ddeu, nu vorbi tare, — se roga ea. Sciu tot, vino numai; am câştigat un adăpost, şi o cină cu vin bătrân . . .

În odaia vecină cu bucataria, ardea lumina — şi acolo flecăul abia se putu orienta. Eră vis — aieva — comedie sêu ce? Saftica cu şurţul alb sta cu galeşe priviri, rumenind din când în când . . .

— Femeie, destul acum; spune-mi unde e societatea invitată, dnul . . . dōmna . . .

— O! fi în linişce, — respuse ea, — ei petrec la olaltă. Uită! n'aş fi nădăjduit dle Freiter de onōrea a me visită. Eram tare suprinsă, scrisorica dtale m'a pus în pripă a jumuli nişte porumbi ce-ţi vor căde de minune după ostenelele . . .

— Ceriule! — acum se luminează zăpăcitul Iancu. „Putzerul“, în loc să dea biletul dōmnei, îl dăduse bucatăresei . . .

Când vrû să descălcăscă situaţiunea, sună clopoşelul şi Saftica disparu cu o graţiosă sălutară, rămânând voluntarul singur c'un ris amar şi otrăvit. I venia să plece, să fugă prin ferestă ori uşe, dar la întâia încercare micul căţel aşternut sub cuptor începû un lătrat inverşunat, încât cei din sală săriră spre a vedea ce e?

Acum dar se descărcă pericolul. Iancu ar fi sugrumat căţelul, însă el eşişe în bucatarie şi de acolo lătră, cât îl ţinea gura. Ca fulgerul i veni a stinge lumina, a eşi pe ori care uşe până la ambit, şi acolo întunericul avea să-l scape.

Cum o gândi, o şi făcu. Eşi din odaie. Trecu prin bucatărie peste spinarea căţelaşului, şi ajunse mai la treptele ambitului, când din uşa salonului ce da aicea eşi Lena, în o mână ţinând o lampă, ier cu cealaltă prindend curăgioasă pe junele fugar.

O clipă numai trecu, ea-l recunoscu, dicend: „E dnul voluntar“.

(Finea va urmă.)

Emilia Lungu.

P a n.

(Victor Hugo. *Feuilles d'Automne XXXVIII.*)

Atunci când vi s'ar dice, că artă, poesie,
Sunt numai un flux vecinic de vană ambrozie,
Sunt sgomotul, mulţimea al vostru pas urmând,
Sêu că sunt fantasia salōnelor bogate,
Sêu rime sburătore de rime alungate,
O, nu daţi credământ!

O, voi poeţi mari, sacri, prin cugetări sublime,
Purtaţi sufletul vostru pe mândra înălţime,
Pe piscuri unde ghiaţă şi criveţul străbat,
Peste pustii piōse ce inima 'ntăreşce,
Păduri ce vântul tōmnei de frunđe, sărăceşce,
Pe lacul ce în umbre de văi, stă nemişcat.

Ori unde e natura superbă, graţiosă,
Ori unde pentru turme ce rag, iërba-i mănōsă,
Ori unde veţi cytisul căpriţele pascând,
Unde păstorul cântă culcat sub vechi arcade,
Ş'al serei vânt lin bate cu şuer de cascade,
O stâncă trist plângend;

Ori unde péna, fulgul de lână vré să sbōre;
Fie pe-o mare, fie pe-un şes întins şi mare,
Pădure veche, arbori cu crengile murind,
Pe insule, pe lacuri de linişce profundă,
Oceanuri, munţi, zăpadă, talaz, pământ sêu undă,
Ori unde patru vânturi se duc, s'aud mugind;

Unde apusul, umbra stejarelor măreşce,
Ori unde-un lanţ de deluri cruciş se prelungeşce,
Câmpii, oraşe, grâne, ori unde voi sburaţi!
Ori unde-aternă fructe pe crengi îmbătrânite,
Şi paserea din rouă bé picături iubite,
Sburaţi. priviţi, cântaţi!

Ve duceţi prin mari codri, ve duceţi prin văi mute,
Creaţi un concert tainic de note neşciute!
Sub ochii voştri 'n sinul naturei, căutaţi,
De-i véra cea voiōsă sêu ierna cea bătrână,
Misteriōsa vorbă ce ori-ce glas îngână,
Ce spune-al noştii fulger în ceruri, ascultaţi!

E Dumneşeu în tōte. Lumea e templu-i mare,
Lucrare vie, unde-i stau toţi în contemplare!
E singur; pe el tōte îl cântă 'n ori-ce loc.
În tōte el surisul şi bucurii urdiră;
Steluţa ce luceşce şi flōrea ce respiră,
Tōte-s parfum sêu foc!

Poeţi, în sborul vostru ve îmbătaţi de tōte!
De verşi câmpii, de riuri, de frunđe-abiă suflate,
De flori ce 'n februaru de timpuriu apar,
De călătorul noştii cu tainica lui voce,
De ape, aer, şesuri, de sgomotul ce face
Când în păduri pe drumuri doi boi urnesc un car!

Iubiţi, voi fraţi de Vultur! acel selbateg munte;
Atunci când se urc vânturi lugubre 'n a sa frunte,
Cumplite, grele vânturi, care gradat tot cresc,
Ce umplu de nori spaţiul şi de umbre funehre,
Şi trag, plec spre adâncul prăpastiilor negre,
Copaci ce se sdrobesc!

Priviţi a dimineţii seninătate dulce,
Când peste ape, neguri vin tainic să se culce,
Când sōrele, de codru ascuns, lin s'a ivit
Pe orizon, şi vérsă lumina-i rotundită,
Crescend, astfel cum creşce cupola aurită
Al unui paţat mândru spre Orient zărit! . . .

Ve îmbătaţi, la césul când umbra în spre séră
Cuprinde peisagiul, şi-l face să dispară
Sub forme mii, de drumuri şi fluviuri tăiat;
Când muntele cu fruntea-i ce în vézduh pluteşce,
Plecat, un gigant pare în visuri şi priveşce
Pe braţu-i rădemat!

De-aveţi în voi o lume ascunsă, vecinic vie,
De 'nchipuiri sublime, de gânduri, poesie,
De patimi ardetore şi de amor curat,
Ca să producă rōde, ea trebui contopită
Cu cealaltă lume vedută, pipăită.
Vérşaţi sufletul vostru în tot ce s'a creat!

Căci, o, poeţi dulci! arta atinge voci sublime,
Adânci, misteriose, diverse şi intime,
Ce fug cum curge-o apă suflată de zefir,
Redise printr'un echo în tōtă creatura,
Ce sub mânilor noastre înalţă blând natura,
Acest imens clavir! . . .

Petru V. Grigoriu.

Contemplațiuni cosmice.

Interesele materiale nu au pretins nici într'un timp așa de mult dela științele fizicale, ca și în ziua de astăzi.

Invențiunile ce se nasc din an în an în laboratorii renumite, așa ni se împare, că nu au altă chiemare mai însemnată, de cât se între îndată în serviciul artei și a industriei.

De vom urmări cursul științelor frumoase, din timpurile mai de demult până în ziua de astăzi, atunci noi nu vom pute rezista de a nu fi pătrunși de scumpa lor chiemare, care chiemare stând în legătură cu morala, literatura și cu arțile, a condus civilizațiunea să progreseze!

Dacă morala având origine divină, regulază purtarea cuviincioasă a omului față de sine însuși, seu față de alți oameni, seu față și de alte națiuni; dacă literatura formeză limba cultă a unui popor, accelerându-i tot de-odată și mintea, prin care moralitatea atata e de influențată, încât spiritul își va ține drept cinosură numai exemplele cele mai nobile; în fine, dacă arțile frumoase poleiază datinele noastre, eternisând faptele eroice ce s'au făcut cândva pentru patrie: atunci scopul științelor e: de a ne deschide noue misterii naturii, prin descoperirea legilor ei deschidând cercul ideilor noastre și a ne prezenta principiilor statorite pentru aplicațiunea artilor, care apoi ne esplică — industria!

Desvoltarea progresivă a științelor naturale totuși nu se poate urmări complet nici de cât, pentru că datele istorice sunt de anticitate deja înmormântate; deci, numai astronomia, care a perstat încă pe timpul imperiilor mari, ne mai servește astăzi drept arhivă, din care se mai scote câte un document de mare însemnatate, prin care e posibil de a defini anumite epoce istorice.

Înainte cu 2500 de ani Babylonul n'a avut multă cunoștință de arte, căci numai Chaldeii au știut prima dată de a aduna elementele științifice într'un colegiu de sacerdoți, unde apoi arțile au înflorit foarte până la ocuparea imperiului persian prin Alesandru cel mare. Chaldea și India era lăgănul de științe și de arte, care mai târziu s'a transpus în Egipt.

Filosoful seu archeologul ce calcă pământul acesta, scrutând urmele civilizațiunii antice, află aci monumente gigantice a căror ruini respândite dovedesc cărunta aplicațiune de arta statuarie, pictura, ma și licuațiunea de sticlă și legarea metalelor nobile aduse la un grad de perfecțiune, care toate sunt astăzi de artiști foarte admirate.

Ruinele din Theba conving pe ori și care archeolog, că înainte de 4000 de ani a existat aici o civilizațiune foarte desvoltată.

Începutul culturii acesteia nu se poate eruă, căci anticitatea l'a nimicit de mult. Numai Egiptenii ne mai pot spune, câte ceva astronomie, pentru că chiar ei s'au ocupat mai mult cu știința acesta. Chiar regii acestui popor se destinau cu multă sagacitate studiului de astronomie. Filosofii lor începuseră apoi de a da tuturor științelor un caracter sfânt, pentru care sublim scop ei creară ordul sacerdotal, care a combinat precum religiunea cu justiția, așa și știința fizicală cu arțile: deci, acest ord putea să fie tot-de-odată și despotice, pentru că numai sacerdoții lor au știut să păstreze tot ramul de știință într'un mod misterios, căci numai în modul acesta puteau jesiții Egiptenilor să-și asecure domnirea autocrată peste poporele acele!

De și Egiptenii au cunoscut foarte bine arta mecanică, ce se vede din redicarea monumentelor mari și pompôse pe cari ei le redicau în onôrea Zeilor și a Regilor lor — totuși științele aceste nu aveau o basă

secură, căci bêtării nu cunoșeau ordinea metodică prin care este posibil de a derivă una știință dintr' alta; Egiptenii aveau despre cauza fenomenelor niște concepte foarte sinistre, așa dară concepte poetice și nu filosofice.

Davy — în „Introducerea de elemente a filosofiei chimice“ — caracterisază pe Egipteni și pe Greci în următorul mod: „Bêtării aveau destule cunoștințe de lucruri frumoase, sublime și pompôse, numai din instinct; filosofi lor nu rătéciau în statorirea principiilor științifice, din cauza, că ei nu ar fi avut bărbați ingeniosi, ci numai pentru aceea, că bărbații lor literați, apucau totdeauna în asta privință pe o cale falsă, judecând natura după o sistemă pe care ei și-o închipuiau că trebuie să fie așa, fără ca să înțelegă întregimea totală prin vedere și simțire“.

La Greci n'a existat fizica în formă de știință pozitivă, pentru că rezultatul faptelor deja statorite era pe timpul acela foarte desbinat. Thales, (nasc. la an. 640 a. Chr. în Chilet) și apoi și savantele Aristotele s'au încercat destul ca să aducă științele într'o combinațiune completă, însă nu au reușit nici de cum.

Chiar așa era și la Romani, strămoșii noștri clasici! Romanii dela început erau mai bine dispuși la ocuparea de țeri străine, de cât să se fi ocupat cu de aceste. Ei erau conțeni și cu ce puteau imita dela Greci. După ce însă Romanii deveniră în posesiunea Italiei frumoase și ocupară Syracusa de unde Marcel a adus mai multe statue și vase de a decoră templele din Roma, de aici înainte începură și Romanii a prețui arta. După un comentariu al lui Cicerone, Romanii s'au ocupat pe la început mai puțin cu geometria, de cât cu astronomia, de și acesta din urmă era atât de mărginită, încât astronomii lor scieau de a prețice înainte numai întunecimele și alta mai nimica. Scrutiniul științific se cuprindea pe timpul lui Leucip și Democrit numai în „Metafizica de atome“.

Plinius însă ne mai spune, că Romanii au cunoscut electricitatea întrebunțându-o contra podagrei și a durerii de cap. Verosimil — electricitatea unui pește! Plinius vorbește în privința acesta și mai departe, afirmând, că Românii într'adevăr au cunoscut electricitatea atmosferică pe basa conducătorului de fulger. Căci, Numa Pompiliu a probat acesta într'un mod experimental. Următorul lui Numa a fost Tulus Ostiliu, care cercând odată să imiteze, însă într'un mod inept, pe antecesorul seu — fu lovit de fulger. (Plinius lib. II c. 53.) Mai departe Lucan enaréză tot în acesta privință despre un Etrur savante cu numele Aruns, căruia încă i-a fost cunoscut conducerea de fulger la pământ. (Lucan, Phars. I 606.)

Deci, cine mai dubiteză, că Romanii n'au cunoscut în genere conducătorul de fulger, inventat acuma de Franklin?

Astronomia la Romani era mai totă inficiată de magie orientală. Încă în decursul seclului prim al cronologiei noastre, acesta a și devenit într'un conflict teribil cu — astrologia. Conflictul acesta nu a durat mult până ce imperiul roman cu imperatori cu tot s'au declarat — pentru astrologie. De acuma înainte a început lupta grandioasă între păgânismul roman și între creștinism, care luptă infuriată a nimicit nu numai pe creștini, ci și toate științele pozitive pe mai mulți seculi întregi.

Evl mediu ne admonéză deja ca să contemplăm și desvoltarea științelor naturale și arțile sale!

Înainte însă, de a pute satisface dorința însinuată, trebuie să stăm un moment și la chemie, care încă este un ram de știință fizicală; căci fizica fără de chemie nu există!

După unele versiuni dubioase chemia ar fi fost bêt-

trănilor cu totul necunoscută. Afirmațiunea acésta pare a fi mancă în felul seu istoric, pentru că Egiptenii în-trebuințau soda seu natronul; ei făceau kali din cenuse ș. a. m. Phenicienii a fost un popor foarte versat în aplicațiunea arților ce stăteau în legătură cu chemia. Poporul acesta a știut să întrebuințeze precum fierul și arama, așa și argintul cu aurul. Grecii fiind încungiuțați de barbari și suprematișați de niște principii inepti și ignoranți, apoi apăsăți foarte de sarcina crâncenelor resbele interne și esterne, ajunseseră la convingerea compatimătore, că științele, arțile și literatura lor decăduse în timpul acesta mai de tot.

Nimicirea idolatriei totale a suspins și diversele secte filosofice ale anticității tot-deodată și școlele în cari științele se propuneau de niște păgâni ingenioși. Lupta între ambele religii era pe timpul acela atât de furioasă, în cât o partidă cercă să stirpescă pe cealaltă cu totul. Barbaria adusese și ultimul luciu de știință frumoasă pe care dialectica l'a conservat și scutit atâta timp, să dispară pentru totdeauna, căci Grecii picaseră în întunec.

Iustinian în secl. al VI-le și a VII-le închise academile, cercând să nimicescă idolatria din Occident. Filosofii atunci perdură școala din Atena! Numai colegiul din Alesandria, unde creștinii învățau poporul, s'a mai putut susține până la un timp și apoi și colegiul acesta avu sôrtea celorlalte. Numai astrologii și mai câțiva filosofi conduceau spiritele autoeratalminte!

Acésta este situațiunea afacerilor din lume până la începutul secolului al VIII-le când Leo Isaurienul, turbatul contrar de icône periclită toate ce a mai ramas sublimă științifice.

Dorile evului mediu resar, și St. Benedict fondază la an. 543 pe muntele Cassini primul ord de monaci — în Occident. Prin deosebită energie și talent el revocă științele frumoase de nou în viață!

După ce Benedictinii aparură în Franția pe la începutul secolului a VII-le, numai de cât se radicară claustruri în mai multe locuri etablisând școle și bibliotece.

Arabii se aflau foarte decăduți în cultură pe timpul când Mahomet i cutropi. O giurstară foarte binevenită profetului și scopurilor sale politice! Numai pe la începutul secl. al VIII-le începură și Arabii sub Abbasidi de a se deșteptă din barbaria islamismului. Acestia deschiseră școli în Asia, Africa și în Spania și adeva școala de Cordova a fost foarte renumită. Aci se propunea medicina, astronomia, matematica și filosofia! Civilizațiunea acestui timp dură numai până în secl. al XIV-le — epoca, în care Tamerlan devastă Asia.

Arabii însuși s'aș ocupat și cu chemia, pentru că numai ei aș știut inventă „Apa tare”, „Lapis infernalis” și mai alte multe preparate farmaceutice, a căror isvor era alchemia!

Romanii noștri, după cum se știe, nu aș cunoscut elementele de alchemie. Plinius însă, ne dă oșcare deslucire și în privința acesta, că Caligula ar fi încercat odată să prefacă din arsenic — aur curat. El ș-a sistat dela un timp cercările alchemice, pentru că erogațiunea era mai mare de cât câștigul. E verosimil, că Caligula a topit numai aur dintr'un metal conținător de arsenic. Invențiunea de Alchemia este arabă și în secl. al XIII-le s'a dus de Raymond Lulle din Majorca, ieră în secl. al XIV-le de Villeneuve din Aragonia — în Europa unde numai de cât ș-a câștigat de adepti pe un Azot și Paracelsus.

Studiul secolului al XV-le și XVI-le își are aici locul! Timpul acesta este unicul în istoria lumii, când spiritele începură din toate părțile a se mișcă, de aș lăți sfera cunoștințelor lor și de a corege erorile mai multor seculi întregi, ce aș împedat civilizațiunea în

progres. În timpul acesta Vasco de Gama navigază pe după Capul de bună speranță; Columb descopere America; Maghellan cercetază Insulianii de sud; Drache călătorește în pregătura pământului; astronomia își depune cătușile cu cari doctrina lui Aristotele a încatenat-o. Copernic acceptază sistema lui Pythagora, că pământul se întorce.

Tycho Brahe studiază cursul planetelor și al cometelor; Kepler statorosește cele trei legi fundamentale după cari se întâmplă mișcarea corpurilor cerești; Galilei pătrunde ceriul cu ochianul seu și descopere gravitațiunea, punând tot-deodată și fundamentul fisic experimental; Toricelli află apăsarea, greutatea atmosferei; Francisc Baco denumerând cunoștințele omenești signeză tot-odată generațiunii viitoare și calea pe care are să mergă spre a pute ajunge la adevăruri și mai mari!

Așa s'a făcut începutul invențiunilor frumoase, cu cari omenimea se pôte mândri. Mărire filosofilor acelor neobosiți, cari în întreprinderile aceste științifice n'aș voit să cunoască temerea de turbarea orcanelor de mare, nici să se supună veri la ce obstaculi îngrozitori — până ce redicară cu puteri unite domnirea adevărului pe un fundament netremurător!

Doctrina aristoteliană a durat în Franția mai până la finea secl. al XVI-lea când Gassendi, profesor de filosofie în „Collège de France” — începă în energia sa nedumerită de a o combate sub diferite preteste, ca apoi să o pofă din Franția desrădăcină de tot. Gassendi este unicul bărbat care demustră naturalistilor, că în scrutinul naturii mai nainte de toate este necesar de a cercă efectul unui fenomen — și apoi cauza acestuia!

De acum înainte numai în modul acesta succese unui Copernic, unui Galilei și unui Kepler de a îndreptă naturalmintea cursul științelor naturale. Copernic (nasc. în Thorn la an. 1473) studiând elascii și mai cu sêmă pe Cicero și pe Plutarch, admiră numai de cât ipotese Pythagoreilor cari credeau că pământul nu stă la mijlocul universului. În urmarea acesta admirabilă, Copernic stator propriu sistema de lume. Astronomul acest renumit muri însă înainte de a fi însuși martore indignațiunii provocate de opul seu. Incușițiunea draconică condamnă sistema copernicană declarându-o în totă lumea de eretică.

Copernic nivelase însă calea lui Galilei deja, documentând tot-deodată prin cercări impugnavere, că sistema antecesorelui seu este întră toate — adevărată! Galilei (nasc. în Pisa la an. 1564) și chiar în etate de 18 ani, observă în biserica din Pisa că un candelabru ce stă acățat de bolta bisericeii — poșede atare mișcare periodică — dară regulată. Galilei deduse din acesta mișcare isocronismul oscilațiunilor de pendulă pe care apoi o și aplică momentan la efectiunea unui orologiu astronomic, care mai târziu se repară de Huyghens. Chiar și ideia invențiunii de termometru este numai a Galilei! Ilustrul acesta află și armătura magnetelor. După Metius, Galilei își făcă primul ochian ce măria diametrul obiectelor de 3 ori. Incontent fiind cu instrumentul acesta primitiv — dară pătruns de sublima invențiune, astronomul acesta nu osteni nici de cât până ce reuși de a spectă creațiunea divină cu alt instrument și mai mare.

Galilei observă acuma în lună linia despărțitoare de lumină și de umbră, că este iregulară și în mijlocul umbrii mai vedă unele puncte luminoase din cari el conchise, că suprafața lunei trebuie să fie ca și a pământului nostru plină de inicități, și inicitățile nu aveau să fie alte de cât deluri și munți gigantici.

Acesta descoperi mai întâiu Vinerea cu fazele sale, pe Jupiter cu trabanții, cărora le și dedă numele: ste-

lele de Medicis. Presupunerea lui Copernic se adevări, de vreme ce și Vinerea poșede fase ca și Luna. Galilei arătă mai de parte, că luna ne arătă tot una și aceea parte a feței sale, și că ea este și supusă unei oscilațiuni. Prin fazele Vinerei se demostă timpul învârtirii planetei acesteia. Deci dară după analogie se născu acuma concludusul final, că pământul nu stă la mijlocul universului — și că pământul se întorce! Senatul de Venezia remuneră într'un mod foarte nobil pe profesorul acesta din Padua, de și declarațiunea acesta științifică, atingând articlii credeului jesuitic — aduse cu sine niște persecutări foarte grozave asupra bărbatului acestuia, a cărui descoperiri mari se declarau de statul întunecului de — visiuni goale. Tribunalul de Roma ordină numai de cât arestarea bătrânului acestuia, constringându-l de a recunoșce și a primi următoarea sentință:

„A afirmă, că sôrele stă la mijlocul universului, este o opiniune absurdă și din punct de vedere filosofic — falsă și eretică! a afirmă, că pământul nu stă la mijlocul lumii, și că este mișcător, învârtindu-se odată pe și pe după osia sa — este asemenea o opiniune absurdă, falsă și rătăcită“.

În urmarea crizei acesteia pe la an. 1632, așa dară după 16 ani dela improcesuarea lui Galilei, apărură dialoge mai multe edate de Galilei însuși, care credea în cajularea județului incuisional — desvoltagea sistemii copernicane. În dialogele aceste convorbitorul pledază pentru „nemiscarea pământului“, ieră autorul acestor dialoge își susține însă spre necazul popilor — ultimul cuvânt al concludusului respectiv — pentru mișcarea acestuia! Galilei deja la an. 1633 în etate de 69 de ani bolnav și gârbovit de bătrânețe trebui a două oră să se înfăcișeze înaintea tribunalului incuisional din Roma, unde prin amenințări teribile se constrinse de a se supune următorului jurământ: „Eu dejur, blăstēm și injur rătăcita opiniune despre mișcarea pământului!“

Precum schinteia unui fulger premerge totdeuna linișcită înaintea tunetului teribil, așa și cuvântul din urmă se exprimă de Galilei într'o linișce afundă; detunarea și urmă momentan, după ce bătrânul scolându-se din genunchi și privind cu mare dispreț la incuisionarii ipocriți, și după ce mai atinse pământul cu piciorul drept, se exprimă rezolut: „E pur se muove!“ — și totuși el se mișcă!“

După ce asesorii tribunalului mare își veniră în ori din ameteșla de care acestia fuseră cuprinși, decretară arestarea lui Galilei — pe viață! Ier după un an de închisore strictă, Galilei fu deportat, respective esilat pe teritorul florentin, unde îl mai și constrinseră ca în totă săptămâna de 3 ori să cetescă cei șapte psalmi într'un decurs de 3 ani.

În etate de 74 de ani apăsători și nefericiți, Galilei muri ca fondatorul filosofiei naturale.

(Finea va urmă.)

A. S. Simonescu.

Femeile armene.

Armenii merită un interes general în rândul popôrelor Asiei, cari se țin de creștinism. Ca membru al familiei arice a popôrelor, poporul armên dela început a fost amestecat în marile evenimente istorice, cari s'au petrecut în acel ținut încă în timpurile cele mai vechi, la începutul primului imperiu asirian. Și tradițiunile Armenilor sunt așa dar foarte vechi.

Strămoșul lor a fost Haik, un nepot al lui Iafet. El a trecut peste muntele Ararat și a fost cu némul seu primul fondator de orașe. După aceea se iviră regi fabuloși, pe când tot-odată în primile manifestațiuni de

cultură ale poporului se lătiră tradițiunile eranice. Figruri istorice reale se iviseră numai din evenimentele ce ocupă epoca secundului imperiu universal asirian. Acesta a durat o mie de ani și inscripțiile dela Wan vorbeșce despre Semiramis și Xerxes.

Ceea ce e cu deosebire interesant la Armeni, este viața lor familiară patriarhală. În mâna capului familiei stă totă voința și totă puterea. Membrii bărbătești ai familiei pot câștiga cele necesare fie-care după plac, însă ceea ce s'a câștigat aparține întregii familii. Judecând după marele respect ce păzesc copiii cătră părinți, nici că se poate crede că s'ar pute violă acesta strictă constituțiune familiară. Casurile de nesupunere brutală sunt așa ge rari, ca și crimele cele grave. Decă se întâmplă să moră capul familiei, i ia locul fiul seu cel mai mare, adese însă și veduva, ceea ce ne dovedeșce o poziție foarte liberă a secului femeiesc.

Acesta libertate e în adevăr astfel, cum nu o mai aflăm nicăiri în Orient. Nici urmă de vândarea fiicelor, după cum se face în toate țerile învecinate cu Armenia. Fetele tinere nu sunt ascunse după perdea seu grilagiū. Fetele de măritat umblă libere și fără vël și nu sunt oprite de a sta alături cu tinerii, într'u cât permite respectul și moralitatea. Nu este deci de mirare, că la Armeni, poporul cel mai activ și iubitor de bani, căsătoriile din amor nu este o raritate.

Fetele se mărită de timpuriu. Mirese de 14 și 15 ani e ceva comun, ba adese ele nu sunt de cât de 12 ani. Tinerii se gândesc la 18 ani seu cel mult la 20, la însurătoare... Dar, cu toate aceste, căsătoria armencă tot are ceva oriental. Tinera femeie, din ziua cununiei ese din cercul familiei. Ea trebuie să-și învelască figura și fața (chiar și în casă), nu-i e permis să vorbească nici cu femeile — chiar decă aceste ar fi rudele sale — și unde reclamă afacerile casei seu alte cause, arată numai prin semne ceea ce voieșce. Femeia armenă rămâne condamnată să nu vorbească, până ce nașce primul copil. Până la acesta epocă vorbeșce mai ântăiu cu sócra sa, apoi cu muma sa, apoi cu surorile bărbatului seu, și cu încetul cu toți membrii familiei. Acesta perioadă de tranșițiune până la intrarea în libertate deplină, durază adese 5 ani și mai bine. Se înțelege, că și de aci înainte e necuviincos pentru o armencă măritată, să vorbească cu bărbați străini, ori să iasă fără vël din casă. Decă vine un ôspe bărbătesc în casă, ea trebuie să dispară la moment. De altminterea membrii bărbătești ai familiei nu mânâncă împreună cu femeile și cu fetele; femeia pune mēsa, apoi se retrage după un fel de grilagiū de harem, unde se bucură ceialalți membrii femeiești ai familiei de petrecerea rudeniilor și ôșpeților lor.

Că gelosul grilagiū ascunde adese cele mai frumoșe chipuri, se înțelege de sine, judecând după marile avantagii proprii acestei rase. Armencele au ochi mari, închiși, adese cufundați, cari strălucesc într'un mod foarte seducător. Culôrea pielii e albă, pielea fragedă și elastică, însă înaintând în etate, adese devine rôșatică și tare. Mai frumos este pērul, care e de culôre negră închisă. Esteriorul lor se potriveșce foarte bine cu îmbrăcăminteia pestriță, de și este cu totul după modul oriental. Materii roșii seu foarte impestrițate sunt mai plăcute. Adese hainele lor sunt foarte prețioșe, precum sunt și dantelele ce infrumusețază vestmintele. Părțile generale ale îmbrăcăminteii lor sunt salvarii roșii, jacheta și haina în formă de spențer, care adese se termină prin o coddă lungă. Pentru a n'o tiri pe jos, femeile o ridică și-și înfășură cu ea mijlocul, ca cu un fel de brău, ceea ce le dă un aspect original, dar grotesc. Capul mai totdeuna e acoperit cu un fel de că-

călă, cusută cu fir de aur și de care este aninat vëlul.

Tôte armencele se impodobesc cu mare plăcere. Podoba națională consistă ca mai în tot orientul, în sălbi de monete, care se se împletește în păr se se prinde de căcătulă. Decă femeia posedă mai multe sălbi, își acoperă și pieptul și mâinile cu ele. Femeia armencă, la lumina sórelui, cu pantaloni roșii, minten cusut cu fir, cu manta pestriță și cu vëlul transparent în față, oferă un tip escelent oriental, cum nu pôte dori cineva mai frumos.

Cu tótă patima ce o are armencă pentru podoba, totuși este și o bună femeie de casă. Activitatea este înrădăcinată în tot poporul; bărbații câștigă și păstrează, femeile lucrază, îngrijește și perfecționează economia casnică — fără să fie îndemnate la acesta. Ba, armencul plugar este destul de gentil pentru a nu-și duce soția la munca câmpului, ca să nu se înegrască de arșița sórelui... Se înțelege, că aci vorbim numai de armencă originală, de aceea care nu cunoșce încă instituțiunile civilizațiunii apusene. Decă a gustat odată din aceste din urmă fructe, ea se schimbă — după cum avem un exemplu spăimântător la armencele din Stambul — se schimbă în niște ființe desfrânate și puțin plăcute, la care nu se va șterge nici-odată semicultura orientală, pe când portul europen dovedește o imitațiune cu totul grosolană. **R.**

Colo 'n vale ...

Colo 'n vale se 'ntelniă
Turturea cu turturea :
„Bună ziua dragă mea,
Ce ești cu inima rea ?”
— Cum n'ăș fi decă nu pot
Să tot sbor cu dor cu tot ;
Căci de sbor la munte 'n sus,
Dorul merge la apus ;
Ier de plec din dél în vale,
Dorul rămâne pe cale,
Și de stau la mândru loc
Dorul arde ca de foc.
— Vai surată turturea,
Mică e durerea ta !
Lacrimi câte eu am plâns,
Nu e lume de ajuns,
Cât' ar puté înnotă
Într'un lac ca lacrima ;
Și vèzduhul cât îl veđi,
Cât îl veđi, cât îl visedi
Este plin de jalea grea,
Ce e la inima mea.
Nu te plânge, turturea,
Că n'are cin' să te ia,
Ci te plânge că te-a luá,
Ca pe mine te-a lăsá,
Și nici mórtă și nici vie,
Ci jălindă și pustie.

I. Brașovean.

Suveniri și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Apoi mai la vale continuă așa :

„Europa, dând acesta țără Românilor, nu le-a fă-

cut tocmai un dar strălucit, dar le-a procurat un obiect prin a cărui administrațiune pot să le aprobe, că sunt în stare a-le îndeplini misiunea de cultură ce li-se cuvine lor în prima linie printre poporele din peninsula balcanică, decă li se va lăsá timp îndestul pentru acesta. Începuturile ce ei au făcut în Tulcea și Constanța vorbesc în favorul lor. În Tulcea comerțul, care se află de ani îndelungi în cea mai mare decădiniță, a luat un avânt puternic și în Constanța se desfășură o activitate atât de vie, încât nu se pôte dori altceva decăt ca în acest sens să se mai lucreze încă câțiva ani. Poporațiunea locală, întru cât n'a fost decimată de miseria resbelului, se bucură acum de o deplină protecțiune a legii, coreligionarii pot să-și facă diferitele lor rugăciuni fără a fi turburați.

Poporațiunea Constanței aparține la tôte naționalitățile și confesiunile, Turci, Tătari, Greci, Români, Ovrei, Armeni, Nemți, Franceși, Italiani, Bulgari, Engleși și altele. Aci este reședința județului cu braval prefect Remus Opran în frunte, reședința plasei ocol, un tribunal judecătoresc. Se află 3 moschee turcești, 1 biserică armenescă, 1 bis. ortodoxă (grecescă), o casă de rugăciune catolică, alta luterană și una ovrească. Are mai multe oteluri, dintre cari mai amintesc pe următorele: otel Gambetta, Danube, Grand Restaurant français, România, Transilvania (cest din urmă căutat în deoseb de Mocanii din Ardeal.)

Constanța are afară de frumoșa alee, numită bulevard, de pe țărmurile mării unde în tótă sêra cântă câte o capelă de musică militară, mai multe grădini de petrecere, între cari amintesc Cafè Chantant dela grădina orientală și grădina Schaff, unde chiar când am petrecut eu jucă o trupă teatrală grecescă. Stabilimente de băi erau mai multe, dintre cari cele dela sud, din port, erau mai frecventate și mai bune.

Dar să revin la firul întrerupt!

De și eram încâtva obosit de drum, am preumblat pe bulevard un timp îndelungat, în decursul căruia am făcut mai multe cunoșcințe. Și încât me privia pe mine, aș fi ramas timp și mai îndelungat, aș fi ramas pôte noptea întrégă, pentru că imi plăcea pré mult a face preumblare la lună pe țărmul mării. Eră 11¹/₂ când ne-am despărțit.

Amicul meu, dr. I. C. Drăgescu, actual medic primar în județul Constanța, me însoți până la otel, unde am petrecut în grădină numai noi până aprópe 2 cêsuri după međul noptii. Cel ce a învățat a cunoșce pe Drăgescu, a trebuit să descopere la el o inimă nobilă, un caracter firm, sentimente românești precum rar se află, un entusiasm și o însuflețire mare pentru ori ce lucru, ori ce idee maréță și ori ce causă românească. Ideile profesate în scrierile sale compun credeul seu, sunt nefățarite, sânt adevérate, sânt sânge și carne din trupul seu.

XXXII.

În grădina Schaff ne aședasem la o mész. Nime nu ne conturbá, nime nu ne aleșuiá. Totul eră în profundă tăcere. Numai luna părea că voieșce să ne asculte poveștile, dar și dênse se ascunse în dosul unor arbori de Sălcám. Multe, multe am discutat noi în acea nópte. Aveam fie-care câte un mare magazin de material de povestit ce abjá așteptam să-l golim. În un timp de aprópe 10 ani s'au schimbat multe. Este din multe vederi interesant a trage câte o paralelă între trecut și presinte și mai de multe ori este instructiv. Câte aspirațiuni mari nu are omul în tinerețe, câte planuri grandioșe nu creiéză în fantasia lui, câte visuri de aur nu cultivéză în creerii sei. Realitatea însă, altădată destul de prosaică, i se pune de cele mai multe ori curmeđiș în drum și cu un puternic veto i nimiceșce

tote aspirațiile, toate iluziunile, toate v surile pline de poezie și fericire . . . Despre câte visuri frumoase nu am vorbit și noi în acea noapte neuitată! Ne uitam în trecutul nostru, ca în o panoramă, din care am învățat a cunoaște și a deosebi trecutul avut în poezie de prezentul avut în desamăgiri, nemulțumiri și nefericiri.

Luna era aproape de orizont când, nu într-o atît oboseală de povești, nici pentru că am fi terminat materialul, dar din alte considerațiuni, ne-am despărțit pentru a ne revedea a doua zi la dejun în familia amicului meu.

După depărtarea amicului eșii la țărmurile mării, însă aci era o tăcere ca și în oraș, singure numai undele line ce loviau în restimpuri regulate în țărmurile ca și în vasele din port, conturbau această tăcere atât de farmecătoare. Am intrat în chilie pentru a da și corpului tributul meu de repaus. Însă însădar am cercat a face această. Eram pră agitat, nu puteam dormi. Pote, că multe impresiuni ce am cules peste zi, pote conversația atât de scumpă avută cu amicul meu, pote farmecul de care eram cucerit prin prospectul ce mi se oferia la feresta chiliei mele, seu pote că toate acestea la o altă au influențat atât de puternic asupra mea, m'au pus în o stare de agitațiune atât de mare, încât ar fi fost o minune dacă aș fi putut adormi. Dar cunoscându-mi starea mea psihologică, nici nu am cercat să me fac prieten cu Morfeu, pentru că totă încercarea ar fi ramas fără nici un succes. Dar și cum aș fi putut eu să me culc în fața unei panorame atât de impunătoare?!

Feresta chiliei mele era chiar în acea parte, unde luna voia să se ascundă sub orizont, prin urmare lumina lunii era un ospe ce ocupa mai totă chilia mea.

Luna era plină. M'am pus în ferestă. Ce păcat, că nu sunt poet ca să descriu barem în parte toate acele plăceri ce mi s'au oferit a le gusta din acest loc, toate impresiunile puternice ce mi-au electricizat întreg organismul . . . Eu me aflam la o înălțime de 45—50 metri peste luciul mării, însă pe țărmurile ostice al portului și al sinului (golfului) dela Constanța. La baza acestui țărmure erau mai multe edificii în cari domnia o linișce mormentală. Am descoperit mai târziu cumcă aceste sînt fabrici a societății engleze pentru construire de mașine pentru calea ferată, cât și pentru vasă de apă (vapori) pentru construire de vagoane, vasă etc. Pe cât era ziua de mare sgomotul în această fabrică, un sgomot de nesuferit, pe atît era acum de mare linișcea. La stînga dela aceste edificii se află mai multe căsuțe mai mici pentru funcționarii portului, iar mai încolo începe un dig lung a se băga în mare în direcțiune vestică și astfel a scuti portul ca un puternic parapet contra talazurilor violente ce par a-și lua repețiunea dela malul nordic al Asiei mici, și negreșit ar intra și în port pentru a face multe stricăcuni. În port singur se aflau 2 vase mari cari în zilele următoare s'au încărcat cu lână bărsănescă (mocănescă) pentru Marsilia. Pe margini se aflau o mulțime de caicuri seu gondole, iar pe țărmure căsuțele seu colibele gondolierilor. Ca la o distanță de 200 metri, 2 edificii clădite în mare pe stâlpi înfăcișau pentru privitorul din depărtare niște edificii paludine preistorice (Pfahlbauten). Până la edificii duc niște punți asemenea construite pe stâlpi. Aceste două edificii, ce aveau multă asemănare cu casele clădite pe stâlpi, descoperite prin lacurile Elveției, erau cele mai de frunte băi. Una pentru secul bărbătesc, alta la o distanță de circa 80—100 metri pentru femei. Spre apus dela aceste băi se cârligă țărmurile în formă de arc spre sud. Niște dâlme micuțe se înalță de pe țărmure, în dosul cărora, chiar în acea vreme, cercă luna să se ascundă pote pentru a se duce la odihnă de noapte. Un snop de rați de ai lunii se

reflectau până la mine, păreau că voiesc se-și iee ramas bun pentru aceea noapte, pentru ca în sera următoare să ne procureze o nouă placere când vor eși din fundul mării negre.

Câte idei nu mi s'au preumblat prin cap în fața acestei panorame pitorești, câte gândiri și câte reflexiuni nu m'au ocupat în acea noapte făcută!

Dispăruse și cel din urmă raț de lună. Luna era aședată în patul ei de noapte. Totul persistă în tăcere, numai undele mării mai conturbau această tăcere prin frământul produs de loviturile lor când ajungeau la țărmure.

Dar orizontul nici nu apucă a-și lua adevăratul seu vestmēt de noapte, căci spre resărit cerul începă a se lumina puțin. Pricepui numai decât cumcă acea lumină este aurora dimineței, este călăuză dela carul sōrelui. Somnul nu-mi veni nici de frică. Ce să fac? Se apropiă ziua, era 3½ cōsuri și eu stam tot în ferestă. În urmă am vădut cumcă astă noapte am se-o petrec în insomni. De aceea, fără a me gândi mult luai hotărîrea, că după ce am vădut frumoasă și poetica panoramă ce a produs luna în apunerea ei, să ved și ceea ce va produce resăritul sōrelui. Acest plan făcut, la moment me transpuse în o stare și mai agitată. De orăce această panoramă nu o puteam privi din feresta mea, am trebuit să ies din chilie . . . N'a trecut mult și eram la stradă. Atât în otelul meu cât și peste tot locul era cea mai profundă tăcere.

Apuc pe strada pe care venisem sera dela bulevard și în câteva minute eram pe bulevard. Încep a me preumblă singur, căci suflet de om nu se vedea. Ajung la far, acesta încă nu era stins. În apropierea acestuia me postez în un chiosc aședat chiar pe malul mării. De aci îmi îndrept privirea spre resărit, în acea parte unde începuse a se limpezi bine cerul. Așteptam cu multă băgare de seamă dezvoltarea panoramei de dinaintea ochilor. Dar n'am trebuit să aștept mult. O rață albă începe a se înalță spre ceriu cu iuțela fulgerului, iar crestele undelor se transformă în o minunată văpaie de foc. Numai un minut mai trecu și mii de rați aurii încep a eși pe rēnd din acel centru ca din un focar. O parte umplu spațiul ceresc, alungă și cea din urmă remășițe a nopții și facură să dispară toate stelele de pe ceriu, iar altă parte cadea pe luciul apei de unde producend cele vii reflexiuni spre ceriu și de aci rentorcēndu-se prefacuse din mare un lung lac de aur, carele clocotind și schinteind, creșcea meru până ce ajunse la piciorile mele. Celălalte părți ale mării cari nu cădeau în linia ochilor mei se transformă în același timp în o mulțime de fețe; la început mai negre, apoi albastre, mai târziu albastre, verzi, în urmă cenușie, terminându-se în balană.

Fundul orizontului devenise în o puternică flacară, credeai cumcă muntele vulcanic Vesuviu ar vrē se amenința încă odată nimicirea celor 3 înflorite cetăți Romane de lângă Neapole, seu cumcă marea s'a prefăcut în un incendiu gigantic. În același timp sōrele apară întreg, roșu ca flacăra focului. Discul seu era mai mare decât cum îl vedem peste zi când este sus pe ceriu. Un riu de foc începă să se mișce spre mine până ce loviă în stâncă, dar acest riu producea tot odată deasupra sa un zid de foc ce se redică până la înalțul ceriului. Marea se părea, că salută cu bucurie resărirea acestui mare și puternic astru și rații lui purpurii i primiă cu multă plăcere pentru ai scădea în undele sale. Deodată marea se transformă odată. De colo dela marginea orizontului începe a se respândi și a se întinde din ce în ce mai larg un tapet de colōre verde deschisă, o față ce o ține peste ziua întregă.

Dr. A. P. Alexi.

(Va urmă.)

S A X O N

Călinrarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Dumineca	20	1	S. Muc. Ignatie.	7 53	4 7
Luni	21	2	S. Mța Iuliana.	7 53	4 7
Marti	22	3	Mța Anastasia.	7 53	4 7
Mercuri	23	4	SS. 10 Mci din Crit.	7 52	4 8
Joi	24	5	S. Muc. Eugenia.	7 52	4 8
Vineri	25	6	(+) Nas. D. Iis. Christ.	7 51	4 9
Sambeta	26	7	(+) Sob. Pré Nasc	7 50	4 10

O rochie nouă.

— Istorióră de Crăciun. —

Eră înainte de Crăciun.

Domna Smaranda Butculescu ședea singură în budoarul seu. Ea studiă cu plăcere numărul cel mai nou al unui jurnal de modă și privia cu deosebită bucurie figurele colorate ale aceluia. Sorele lumină frumos toate aceste frumuseți. Din când în când tinera femeie își redică ochii și aruncă câte o privire în oglinda care se află în apropierea ei...

Cât de simplă eră toaleta ei! Rochia de colóre întunecată a densesi nu avea frumusețile celeia din modelul publicat în jurnal. Nu găsiă pe aceea nici unul din acele minunate detaiuri, cari dau și rochiei celei mai simple un lustru admirabil... În o rochie mai strălucită însă bărbatul ei dóră ar găsi-o mai puțin amabilă. Cât de des devine o toaletă revila aceleia, al cărei complice ar trebui să fie!... Într'un costum ca acela ce se află desemnăat înaintea ei de sigur l'ar cuceri și mai mult.

În diua precedentă Mircea s'a rentors cam indispus dela cameră. Densul a sărutat-o, s'a aședat la o parte și nu i-a đis nici o vorbă. Așă ceva el n'a mai făcut în timp de cinci luni, de când se cununară. Óre ce i s'a întemplat?

Ochii lui erau triști, fruntea-i acoperită de nori, își inclină capul melancolic spre pământ și țigarea i displăcea. Aruncă pe padiment o revistă și resfiră pe tapet bucățelele unei epistole. Smaranda nu cuteză să-i adreseze nici o vorbă. Dar ea vędendu-l așă de posomorit, se aședă la pian, și — spre a-l invesei — începă să cânte o horă veselă.

Mircea sări în picioare și o rogă să 'ncete. Ierăș tăcură ei câtva timp, însă dela o vreme Smaranda nu se mai pută stăpăni.

— Mirce! — începă ea...

— Da...

— Rogu-te, aibi încredere în mine și spune-mi ce te dóre?

— Nimica?... Nimica... Chiar nimica.

— Ba, ba...

— Dar... În adevăr, Smarando, e așă.

— Nu sânt eu vrednică de încrederea ta?

Ea se apropiă de el și își încovoiă brațul de după gâtul lui.

— Iubite Mirce!

— E bine... A căđut renta...

— Ce va să đică asta?

— Am perđut bani.

— Și numai pentru acésta te-ai întristat? Nu pentru alt ceva? Oh! cât de fericită sânt eu!

— Fericită? Să me ierți, dar asta... Înse eu vreu să te sărut.

El eși.

Putea, după aceste, dēnsa să aibă curagiul a pre-tinde dela dēnsul vr'o cheltuielă mai mare? N'avea și ea datoria să tacă? Rochia costă bani. Ah! uriti bani! Ea nu mai voiă să cugete la planul de mai nainte. Impătură iute jurnalul și luă în mână o carte...

— Smarando!

— Cine-i? Ah! tu ești, scumpa mea Marghiolă!

— Ț-am făcut suprinđere? Da? De asta-mi pare bine. Eu cad bucuros din nori. Dar ț-o spun din capul locului, că n'am să remăn timp îndelungat. Am trecut p'aici numai din întemplare. İmi vei permite să șed totuș. Am cutrierat tot orașul, am îngrigit de mii de lucruri. Crăciunul e la ușe. Abiă putai termină... Dar cum te afli tu și Mircea? Bine, nu-i așă? Fireșce!

Așă vorbiă dna Cărtescu. Apoi ocupă loc într'un fotel, își aruncă eventualul pe mēsă și batista de dan-tele lângă acela. Șuerul rochiei sale de mētasă acompañiă cuvintele sale ca o voce de bas. Într'aceea dēnsa își întorcea capul în tóte părțile, privi în oglindă și-ș apēsă pēlēria îndērēt.

— Ce enigmatică İmi apari astăđi ierăș, Smarando!

— Cum așă?

— Ca o educătóre cu lēfă de o sută de lei pe lună.

Fie-ți rușine! Făcut-ai deja comānde tale pentru Crăciun?

— Ba.

— E timpul suprem. Ce te mai gāndești? Dumneđeule, o femeie atât de tineră, care din pension pășeșce îndată în viēță, cum póte să fie așă negligentă? Cređi dóră, că în o frumósă dēminēță vei găsi toaletele cele mai frumóse la căpētiul teu! Nu merge așă ușor... Ce încordare de spirit, gust și bani pretinde o singură rochie! Norocul teu, că me ai pe mine. Ffi atât de amabilă și te feliicită pentru asta!... Eu, ce e drept, am mult să lucrez pentru mine đnsa-mi, dar bucuros me jertfesc... Ah! Smarando, dă-mi niște struguri din cei ce ț-a trāmis mamă ta.

Smaranda i serveșce, și vrē să-i respundă, dar Marghiola o întrerumpe:

— Moda cea mai nouă trebuie să-ți ședă de minune, mai bine și decăt mie... Eu am descoperit un liferant escelent. Ț-oiu da adresa lui.

— İți mulțānesc. Dar e de prisos, de óră-ce nu voiu avē nici o trebuință de el.

— Smarando!

— Nu se póte.

— Pentru ce nu se póte?

— Mircea a avut perđeri; renta a căđut.

— Ah!... când?

— Eri.

— Nu este cu puțință. George a vinit plin de bucurie acasă și mi-a povestit, că s'a urcat. Eu am căpētăat a brațletă nouă... İetă asta... İți place?

— Dar Mircea mi-a spus...

— El dóră a... Oh! eu cunose asta... Mircea e mare econom. Și George a fost. Asta a fost o frumoșică istorie. Mai țin bine minte. Într'una din sēri el a intrat la mine, cu toaleta fórte derangiată, cu ochii schinteinđi... „Dómnă, İmi đise el într'un ton ca din mormēnt, sūntem ruinați!“ — „George!“ — esclamai eu. — „Scumpă Marghiolă, — continuă el, — me ierță, dar n'am mai putut să-ți ascund secretul. Numai estrema economie ne póte mântui“. Eu plāngeam la gātul lui, și i đisei, că tocmai înainte cu două óre făcui comānde mele la modista... „Eu voiu primī trista sarcină d'a le revocă“, — adause el. Așă se și întemplă. George se duse, și se rentórse tārđiu, dar fórte vesel. Credeam, că el a găsit māngāiere în vin. Mai

târziu aflai, că modista l'a înscințat despre coman-
dele mele.

— E bine, eu n'am comandat încă nimica; prin
urmare Mircea n'a putut să afle nimic dela modista.

— Nu crede. Va face și el. Acesta e un instinct
de Harpagon. Dar lasă-me să te învăț eu. Trebuie să
capeți o rochie nouă pe Crăciun.

— Ce vrei să faci?

— Durere! nu pré am timp mult... Când vine
Mircea acasă?

— Pest' o jumătate de oră.

— E bine. George va vini îndată aici. El mi-a
promis a me conduce acasă. Deci, tu te vei închide în
odaia ta și vei lăsa pe Mircea a bate la ușa, până ce-i
va plăcé. Atâta e tot ce ai să faci, ca pe Crăciun să-
mi poți arătă rochia ta nouă. Nu este permis să res-
pundă lui Mircea nici un cuvânt, ori cum te-ar rugă.
Încă ceva! Până când el va bate la ușa, poți să des-
chiți și să nchiți odată ferăsta. În fine dă-mi și o pē-
lărie a bărbatului teu!

— Totul îmi sună un ce misterios.

— Asta să nu-ți inspire gânduri! Eu sânt regiso-
rul; atâta ajunge... Poți ride încă de acuma, căci
succesul e sigur. Așa dară lasă-l numai să bată
la ușa...

Dămnă Cărtescu merse și întimpină pe bărbatul
ei, care tocmai intră. George salută damele. El nu
mai eră tinăr; ici colo se iviau deja în părul lui niște
fire albe.

— George, vrei să-mi faci o bucurie? — il întrebă
soția sa.

— Bucuros.

— Unde e pēlăria lui Mircea, Smarando?

— Aici.

— Așa dară iubitul meu domn vei binevoi a-ți
pune pe cap pēlăria acesta și a lăsa a dtale aici.

— Dar...

— Nici o condițiune... Te rog!

— Dar pēlăria asta e pré mare...

— Ce-ți pasă! Te voiui iubi și 'n asta.

— Și nici nu pot să aflu, ce se petrece aici?

— Nu. E timpul suprem să începem a ne jocă
rolurile. Smarando, pune pēlăria pe mēsă și acopere-o,
înainte de a te retrage. Adio! Încă o sărutare, Sma-
rando. Adio!

Ea își luă eventualiul și batista de dantele, mai
aruncă o privire în oglindă, și părăsi odaia dimpreună
cu bărbatul seu.

Numai esitând se decise Smaranda a îndeplini po-
vetele amiceii sale. Ea eră hotărîtă a nu deschide ușa,
până ce el nu-i va promite solemn, că i va cumpără o
rochie nouă pe Crăciun. Dar ce scop avea pēlăria? Nu
sciea. Totuș o puse pe mēsă, o acoperi și se rentorse
în budoar; visând deja, că a și căpătat rochia
pofțită.

La un timp Mircea se rentorse. Ea il audi pre-
umblându-se prin odaie. El cântă un cântec vesel, își
puse un scaun și părea a se face comod. Dar de cum-
va nici nu va bate la ușa? Dar nu! El se scolă ierăș
și merse la ușa și — bătū — „Smarando!” — Ea nici
nu se mișcă. „Nu vrei să vii la mine?” — Nici un
respuns. „Spune da seu ba!” Pausă. „Nu vrei? Rogu-
te, respunde-mi!” Smaranda împinse un scaun mai în-
colo. „Te mai rog încă odată, nu glumi, deschide! Tră-
iești?” Smaranda mișcă din loc un scaun. „Voiui
sparge ușa... Me faci furios... Te rog în linișce, des-
chide-mi ușa; seu... Ce?” — Nici o vorbă...

De odată audi Smaranda un strigăt. Se spăria.
Deschise iute ferăsta... Ierăș un strigăt!... Ce s'a
ntêmplat? Un atac spre ușa, al doile... Ea sare în

picăore... Mircea stă în prag, palid, cu fisionomie de
Othello, ținând în mână pēlăria lui Cărtescu.

— Ce va să dăcă asta? — strigă el.

El grăbi spre ferăstă și privi afară în grădină.
Pretotindene tăcere. Nicăiri nimic.

— S'a dus. Dar il voiui găsi. Cine a fost acesta,
dămnă? Oh! în genunchi înaintea mea, infidelă! Spu-
ne-mi cine a fost acuma la dta?

— Nime.

— Nu negă, dămnă!

— Mirce!

— Nici macar nu-ți inchini privirea! Cel puțin ar
trebui să roșești, pentru că nu ma ești în stare să ro-
șești. Vorbește-mi acuma despre nevinovăția ange-
răscă!

— Nu te pricep ce declamezi.

— Nu cuteză să me mai mării. Te-aș omori fără
nici o cruțare. Mai bine te pocăiește și îți mărturisește
păcatul... Dămnă, a cui e pēlăria asta? Laudă Dom-
nului, totul ese la lumină. Complicele ne conduce în
urma sa. Numele lui!

— Pēlăria e a dlui Cărtescu.

— George? Oh! ticălosul. Cine ar fi cređut! El a
fost aici?

— Da.

— Așa dară recunoști?

— Ce?

— Că George a fost aici și a scăpat prin fe-
răsta?

— Ba.

— Nu negă!

— Dar pentru ce ar fi mers el pe ferăstă? Ușa a
fost deschisă...

— Dumneđeule, cât de nefericit sânt eu!

Smaranda începū a ride.

— Acesta lipsă de rușine! — esclamă el.

— Ce va să dăcă asta? Eu nu te pricep.

— Nu me tutui.

— Vorbești serios?

— Fôrte.

Acuma pricepū Smaranda, că el o cređu infidelă.
Grozav. Acuma eră la rëndul ei a se supără.

Ușa se deschise de nou și George cu Marghiola în-
trară ridând. Încurcătura se esplică numai decăt. La
fine Mircea, recunoscându-ș greșela, cerū iertare soției
sale.

*

La o săptămână, în ziua de Crăciun, Smaranda
primi un pachet. Il deschise, și găsi în el o rochie
nouă.

Ușa se deschise apoi. Mircea intră, și recompensa
lui fu o dulce sărutare.

Petru Piperuș.

C e e n o u ?

**Maj. Sa regele a cumpărat local pe care a stat
nefericitul „Ringtheater”, și a dispus ca acolo să se
edifice o capelă în care în fie-care aniversare a catas-
trofei să se țină parastas pentru cei ce au murit la ar-
derea aceluui teatru. Tot odată a ordonat să se clă-
dăscă și o casă de închiriat, și din vinitul acesteia să
se susțină capela, și să se ajutore familiile scăpătate
prin acea nenorocire.**

Academia Română. Despre ședințele din urmă
ale Academiei ierăș numai la trei luni primim scire din
procesele verbale trâmise abia acuma. La alte națiuni
Acemiile însesi grabesc să deie presei informațiunile
cele mai grabnice și detaiate despre activitatea lor: la
noi însă Academia n'are parale pentru așa ceva, de și

ar fi tocmai în interesul ei, ca publicul român să afle ce lucrăză ea. Din cele patru procese verbale primite acuma nu prè multe lucrări avem d'a înregistra. În cele patru ședințe d'ântăiu : dela 25 septembrie, 16 octombrie, 23 octombrie și 30 octombrie, s'aũ anunțat primirea unor cărți, alt ceva „nefiind nimic la ordinea d'ilei“. Numai în ședința a cincea, la 6 noiembrie, se cetiră două disertațiuni. Și a nume : dl Maiorescu ceti lucrarea sa despre primirea ce s'a făcut în Germania unor traduceri mai nòue din limba română, de poesii și novele populare; ier dl Aurelian dete lectură lucrării sale despre starea economică a României în secolul XVIII.

Regina României, precum aflăm din diarele străine, a terminat ierăș o poemă, care se va publica în curënd în Germania. Acesta poemă pòrtă titlul : „Ahas-verus“, și de sigur va fi primită cu aceeași recunoșcință de critica germană, ca celelalte scrieri ale augustei autòre.

Românii emigrați din Bănat în România n'avură toți sòrtea d'a se putè aședă acolo, ci unii fure siliți a se rentòrce. Din giurul Oraviței primim următòrea scrisòre : În diua de 25 decembrie a trecut prin Oravița, Greovaț și Cacova cătră Vêrșet o caravană de peste 24 trăsuri, încàrcate cu unelte casnice și de familii numèroșe. Acești nefericiți înainte cu șese săptămâni aũ emigrat în Dobrogea; dar din București, la reclamarea consulului austriac, fure escortați ierăș în patria lor de mai nainte. Statul român i-a transportat pe speșele sale pe calea ferată până la Vêrciorova. Ajunși la granița patriei lor, aici nu mai căpètară nici un ajutor, ci fure a îndrumați continuă calea cu trăsurile lor. A fost un ce îngrozitor a-i vedè. Flămênți, ruți de fòme, rêu îmbrăcați și lipsindu-le cu totul paralele, mergeau din sat în sat ca cerșitorii. Li s'a și făcut colecte, și la Cacova li s'a dat și de mâncat. Acești sermani erau din St. Janoș, și din St. Mihaiu, de unde emigraseră 140 de familii.

Evangelie macedo-română. Dilele aceste a eșit în București de supt tipar evangelia, scrisă în dialectul român din Macedonia, după originalul sfinței Mitropolii din București, și imprimată cu cheltuiela ministerului cultelor. Acesta evangelie e tipărită cu litere latine, într'o edițiune fòrte bine îngrițită, și e destinată pentru bisericile române din Macedonia.

Junimea română din Budapesta în 18 febr. sf. nou, în otelul „Europa“ va arangiă un bal în favorul societății de lectură „Petru Maioru“, care și în acest an va fi pe cât de splendid și binesucces, pe atât de favorabil societății, care duce lipsa de un fond permanent, din a cărui venit ar fi de a se acoperi speșele curente pentru susținerea societății. Până acuma societatea dispune de vre 3000 fl., și acest fond ar trebui să se întregescă cel puțin până la 6—8 mii fl. pentru ca existența ei să pòtă fi asigurată. Credem că nici într'acest an spriginul dela țerà nu va lipsi.

Iulian Aiecsandru, ampioiat la direcțiunea financiară din Timișòra, ș-a jertfit duminecă 13/25 l. c. juna viêtă de 23 ani, prin o detunare de pistol, sub feresta unei ființe ce l'a făcut a uită mama sa veduvită, și mai mulți frați mèrunți, al căròr sprigin și nutritòr eră. Desperarea și durerea lor e sfașetòre. Condolița unui public mare i-a dat luni la inmormèntare cea din urmă onòre. Amploiații colegi avură nobilul îndemn a pune o cunună prospètă, și-a ajută trista stare a celor remași, acoperind o parte a speșelor. Nu terminăm fără a adauge un cuvènt cătră femeile cărora ceriul li-a rënduit să fie iubite. Femei prin acest dar nisuiți a redicã bărbații, la iubirea părinților, a virtuților nobile și în a prețui tesaurul vietii. Gândiți! că pentru asta recompensa vòstră e consciința, că ați făcut un om

mai bun de ce eră, și nu l'ați lăsat pentru interese mici să se pèrdă în prepastie.

A murit : Ioan Zoicasiu, paroc gr. c. al comunei Mocira, notar districtual al protopopiatului Baia-mare din diecesa Gherla, la 24 dec. în etate de 61 ani, lăsând în doliu pe soția sa Carolina născută Lazar, pe nòue fii și fiice, pe patru sorori, pe cinci gineri, pe o noră și pe șapte nepoți.

Cronica lumii.

Catastrofă în Varșovia. Sèptemăna trecută s'a întemplat în Varșovia o mare nenorocire. Pe când credincioșii se rugau lui Dumnezeu în biserica Crucei, de odată òre-cine esclamă : „Foc!“ La asta publicul porni din tòte părțile spre ușe, și fiind că biserica are numai una ușe, se făcù o ìmbulzèlă atât de mare, încât 29 persoane muriră, 30 fure rănite grav, 100 ușor. Constatându-se, că strigătul „foc“ eși dela un strengar jidan, spre a mântui pe camaradul seu, carele tocmai fu prins cu mâna în busunarul altuia : poporul se nversună, atacă cu furie cásile locuite de jidani și prèpădi multe din ele.

Homer ca Belgian. „Gaulois“ scrie în acestă privință : Prè iubiiții noștri vecini, Belgianii, nu-și mai încap în pele de bucurie, de când unul din învèțații lor Henr. Cailleux, a publicat o carte gròsă, în care voieșce să dovedescă cu ori-ce preț, că Homer a fost belgian. Așă dară n'a fost de ajuns că s'aũ certat șapte orășe pentru onòrea de a fi locul nașcerii divinului poet, a trebuit să între și orașul Bruxelles în luptă. Acestă afirmare cutezată și originală a domnului Cailleux stă în legătură cu scrierile acelora, cari aũ susținut că Troja nu a fost în Asia, ci în Anglia în locul unde se află astăzi orașul Cambridge și care a afirmat, că Homer numai din cauza aceea a scris greceșce, pentru ca să fie priceput de popòrele din occident, a căròr limbă pe timpul acela eră cea greceșcă.

Un nou soiu de congres. De câțiva ani la Berlin câțiva filantrofi aũ avut ideia d'a se pune să stringă, de pe drum și prin localuri publice, mucuri de țigări, care reduse în tutun, produc la finele anului o sumă destul de însemnată de bani spre a se putè da ca cadouri de sèrbătorile crăciunului la sute de orfani și copii sèraci. Acest esemplu a fost imitat și n alte părți și, mai cu sémă, în provinciile renane, unde, în 18 orășe s'aũ format deja societăți de stringători de mucuri de țigări. Dilele din urmă, delegații acestor societăți s'aũ adunat la Bonn în congres; s'a arètat la acest congres că în anul din urma tutunul strins în modul acesta a produs o sumă mai bine de 36 mii franci cu care ș'a putut face la sfântul Nicolae și la Crăciun bucurie a 2400 copii sèraci.

Resbunare femeieșcă. „Democratul“ din Vernon (Missuri) în Statele-Unite, spune că, de curènd, s'a întors în familia sa. la Texas, o frumòsă și grațioșă fetă, eșită de puțin timp din liceu, și care mersese în Europa pentru a-și resbună în contra unui olandez, care după ce o curtase, se căsătorise c'o altă fetă tot din aceeași localitate. Ea a găsit pe tinerii căsătoriți într'un orașel din Germania, unde-și petreceau luna lor de miere, și a omorit cu o ìmpușcătură de pistol dată în inimă, pe tinèrul a cărui femeie sperase a fi. Pentru acest fapt ea a fost închisă într'un institut de alienați, dară o rudă a sa bogată s'a dus s'o cèră s'a obținut voia d'a o conduce la mamă-sa.

Sciri străine. *Imperatul Brasiliei* a scris o carte intitulată : „Domnitorii și misiunea lor.“ — *Sarah Bernhardt* debuteză în Russia, unde însè a trebuit să suspendeze jocul seu, din cauza bólei sale. — *Regina Engliterei* a trămis noiei sale în Germania un present fòrte practic, o friptură de 186 punđi.

Apel la onorab. public cetitor!

La sfârșitul anului curent se va încheia anul al șapte-spre-decele de când a apărut primul număr al „Familiei”. O viață lungă acosta în condițiunile noastre literare, considerând marea indolență a clasei mai inteligente, care nu spriginește nimic ce-i literar. Foi multe s'a înființat și au dispărut în timpul acesta, dar noi totuș mai existăm, căci am pus mari abnegațiuni și încordate jertfe în cumpăna susținerii acestei foi. Am făcut acosta, nutrind speranța, că și publicul nostru se va deșteptă din letargia sa și va apretui modestele noastre nisuințe. Acosta speranță ne întărește și acuma cerând un sprigin mai călduros în anul ce urmează.

Anii trecuți ne sânt proba, că tindem din ce în ce la perfecționare. Un număr mare de colaboratori talentați s'a intrunit deja la foia acosta; acest număr în anul viitor se va mai sporii.

Dl Vasile Alecsandri,

carele a binevoit a ne onoră în anul trecut cu prețioasa-i colaborare, ni-a promis spriginul puternic al dsale și pentru anul viitor, scriindu-ne: „Eu din parte-mi voiu avé de mare mulțemire a fi numérat între colaboratorii foi ce redactați și voiu trâmite în curénd ceva, precum doriți, pentru numărul prim”.

La trei zile după acosta genilă promisiune, ilustrul poet ni-a și o trâmisi o poesie:

„DILELE BABII”.

baladă,

scrisă la Mircești în martie 1880 și pân'acuma nepublicată nicăiri.

Îndată la începutul anului vom avé plăcerea d'a introduce o colaboratore nouă, un talent pân'acuma aplăudat în literatura germană, pe dna **Alesandrina Mateiu**, care ne-a pus la dispozițiune piesa dsale intitulată:

„Doue emancipate”

comedie în patru acte

care își câștigă multe complimente la espozițiunea națională din Sibiu.

O altă colaboratore talentată a noastră, domnișora **Emilia Lungu**, a terminat zilele aceste o lucrare intitulată:

„E m i r a”

roman original,

care asemenea se va publică în foia noastră în cursul anului viitor.

Ier novelistul nostru bine gustat de publicul cetitor, dl **V. R. Buticescu** scrie tot pentru „Familia” o novelă mai lungă, care va purtă titlul:

„Mirésă până la mörte”

Adaugem cu plăcere, că dl **I. S. Paul**, autorul novelei „Nu-i nimic!”, atât de bine primită de cercurile literare române, ne-a promis o novelă nouă. Tot dela dsa vom publică un șir de impresiuni de călătorie în Italia.

Subscrisul va avé și el onórea d'a pune sub ochii cetitorilor o novelă mai lungă, la care tocmai lucră și care se 'ntitulează:

„Colibă și palat”.

Originalitatea va fi nisuința noastră, de aceea am omis traducțiunile, cel puțin cele lungi.

Poesii vom publică de dnele: *Veronica Micle*, *Matilda Poni*, *Maria Suciu*, de dșora *Emilia Lungu* și de dnii: *Petru V. Grigoriu*, *Miron Pompiliu* și *Iosif Vulcan*, ier dintre cei mai tineri de dnii *Andrieu Bârsean* și *Petru Dulfu*.

Bibliografii vom publică în viitor mai adese ori. Pentru acosta rubrică avem concursul dlor: *dr. A. P. Alexi*, *Marcu Emilian*, *Spinu Ghimpescu*, *dr. Grig. Silasi*.

Igiena asemenea va ocupă în viitor mai mult loc în foia noastră, căci mai mulți dintre medicii noștri ni-au asigurat spriginul lor. Astfel dnii: *dr. George Crai-nicean* din Budapesta, *dr. Ioan Moga* din Sibiu, *dr. Iosif Rednic* din Oradea-mare, *dr. George Vuia* din Arad.

Diversele științe, în deosebi mitologia, istoria și știința creșterii, vor avé și ele represintanții lor în foia noastră. Dintre ei însēmnam pe următorii dni: *Teodor Ceontea*, *Vincentiu Mangra*, ambii profesori în Arad, *Simeon Manguica*, *dr. At. M. Marienescu*, *S. Fl. Marian*, *Petra-Petrescu* și *Teodor Rosiu* profesor la Beiuș.

Din aceste se vede, că în gürul „Familiei” s'a grupat un număr frumos de scriitori, cari pot s'e deie acestei foi avéntul dorit. Noi vom face tot posibilul, mai sperând concursul și altora, pentru ca s'e înnăltăm foia acosta la nivoul foilor beletristice străine, implinind totodată și rolul unui organ al mișcămintelor vieții sociale române.

Ilustrațiuni vom publică în fie-care număr, ținând cont de arte și de evenimentele mai importante ce se vor petrece.

Foia va eși odată pe săptămână, cu cuprins de o colă și jumătate, ca dela octombre încóci.

Prețul de prenumerațiune remâne cel de pân' acuma și însēmnat în fruntea foi.

Colectanții vor primii după 5 esemplare unul gratis.

Favoruri! Abonanții „Familiei” pot s'e-și comande din scrierile redactorului acestei foi următoarele, cu prețuri fôrte reduse: „Ranele Națiunii” roman în 3 tomuri, în loc de 3 fl. — 90 cr. — „Novele”, trei tomuri, tomul prim și al doile, în loc de cu câte 1 fl., — cu câte 40 cr.; tomul al treile, în loc de 1 fl. — 30 cr. „Poesii”, în loc de 1 fl. — 50 cr.; „Mirésă pentru mirésă”, comedie în 3 acte, în loc de 1 fl. — 20 cr. Asemene se ofere: „De unde nu este rentórcere”, roman de Adrian Gabrielly, tradus de Tit Budu, în locu de 1 fl. — 20 cr.

Din „Cavalerii Noptii” și din „Selavul Amоруlui” nu mai avem nici un esemplar de vëndare.

Dintre tablouri mai avem portretul dlui Ion Brătian, carele se pôte căpētă în loc de 1 fl., cu 20 cr.

„Lira Mea”, culegerea de poesii noué ale subscrisului, se pôte comandă cu următoarele prețuri: edițiune broșată pe hârtie velin 2 fl., edițiune de luc 3 florini.

„Sedetórea”, fóie menită pentru popor, dela anul nou va eși odată pe lună, cu cuprins de doué colé; prețul de prenumerațiune remâne pe un an 2 fl., dar prenumerațiunile se primesc numai pe anul întreg.

Oradea-mare, decembre 1881.

Iosif Vulcanu.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCANU**.